

RAPORT DE ACTIVITATE 2025
ASOCIAȚIA OBȘTEASCĂ COALIȚIA „VOCEA ROMILOR”

SUMAR:

MISIUNE ȘI OBIECTIVE	2
ACTIVITĂȚI ȘI EVENIMENTE MAJORE ÎN 2025	3
Consolidarea organizației și planificare strategică	3
Forumul Internațional al Romilor – „Cooperarea europeană pentru incluziunea romilor: de la politici la acțiune”	4
Proiectul Roma PRAID – Reziliență, Implicare, Dezvoltare	5
Inițiative sociale și implicarea comunității	6
Dialog și Advocacy la Nivel Național și Internațional	7
REZULTATE ȘI IMPACT (CALITATIV ȘI CANTITATIV)	10
PARTENERI ȘI FINANȚATORI ÎN 2025	12
LECȚII ÎNVĂȚATE ÎN 2025	14
CONCLUZII ȘI PERSPECTIVE	15

INTRODUCERE

Anul 2025 a fost pentru Coaliția Vocea Romilor o perioadă de transformare și consolidare, marcată de inițiative strategice și intervenții directe pentru îmbunătățirea vieții comunităților române. Prezentul raport anual prezintă realizările organizației din 2025, evidențiind transparența, responsabilitatea și impactul social al activităților desfășurate. Raportul este structurat conform bunelor practici internaționale de raportare, incluzând misiunea organizației, descrierea principalelor activități și rezultate, parteneriatele și finanțatorii, lecțiile învățate și concluziile anului. Tonul este profesionist și accesibil, astfel încât documentul să fie relevant pentru partenerii internaționali, instituțiile publice și comunitățile locale.

MISIUNE ȘI OBIECTIVE

Misiunea CVR este de a amplifica vocea romilor din Republica Moldova și de a promova drepturile, incluziunea socială și demnitatea acestei comunități la toate nivelurile. Organizația urmărește să construiască o comunitate romă puternică, angajată și vizibilă, care să contribuie la politici publice echitabile și la participarea romilor în procesele decizionale. Obiectivele strategice ale Coaliției includ:

- **Apărarea drepturilor și combaterea discriminării:** CVR militează pentru șanse egale și respectarea drepturilor romilor, pledând pentru recunoaștere, justiție și progres social. Organizația combate stereotipurile și discursul instigator la ură, promovând demnitatea și imaginea pozitivă a romilor.
- **Incluziune socială și acces la servicii:** CVR facilitează accesul romilor la educație de calitate, locuri de muncă, servicii de sănătate și protecție socială. Se pune accent pe incluziunea educațională a copiilor romi și pe creșterea rezilienței comunităților vulnerabile.
- **Împuternicirea comunităților și leadership:** Coaliția dezvoltă o rețea extinsă de lideri locali romi și tineri activi, prin mentorat și formare, asigurând continuitatea mișcării. Comunitatea romă este încurajată să participe la luarea deciziilor la toate nivelurile.
- **Dialog și parteneriate:** CVR întreține un dialog deschis cu autoritățile publice, organizațiile internaționale și societatea civilă, construind parteneriate pentru politici incluzive și soluții durabile. Cooperarea multi-sectorială este centrală în abordarea CVR, considerând că incluziunea începe prin dialog și angajament real.

Prin aceste direcții, Coaliția Vocea Romilor urmărește crearea unei societăți moldovenești mai incluzive, în care diversitatea culturală este respectată și valorizată, iar vocea romilor se face auzită clar și ferm.

ACTIVITĂȚI ȘI EVENIMENTE MAJORE ÎN 2025

În 2025, CVR a desfășurat o gamă largă de activități la nivel local, național și internațional, de la evenimente publice de amploare până la inițiative comunitare punctuale. În continuare sunt prezentate principalele realizări grupate pe categorii, evidențiind scopul, participanții, impactul și partenerii fiecărei acțiuni.

Consolidarea organizației și planificare strategică

- **Adunarea Generală a Coaliției „Vocea Romilor” – 24 aprilie 2025:** Eveniment intern desfășurat la Agenția Relații Interetnice (ARI) cu participarea liderilor locali, mediatorilor comunitari și a întregii echipe CVR. S-au evaluat realizările anului precedent, s-a lansat oficial proiectul Roma PRAID – Politici Adaptate pentru Reziliență, Implicare, Dezvoltare și s-au stabilit prioritățile strategice pentru perioada următoare. Printr-un proces transparent și democratic au fost desemnați responsabili pe domenii-cheie (educație, cultură, tineret, femeii rom, migrație și refugiați, mediatorii comunitari și regiunea Transnistria) pentru o coordonare mai eficientă. Adunarea Generală a marcat și un proces de rebranding și consolidare internă, cu un nou concept vizual și o strategie de comunicare îmbunătățită. De asemenea, s-au conturat direcții pe termen mediu și lung, precum extinderea rețelei de membri și inițierea unor programe de leadership pentru tinerii romi.
- **Adunarea Bordului CVR – 12 februarie 2025:** La începutul anului, conducerea Coaliției a convocat o ședință a Consiliului de Administrare (Bordului) pentru a stabili direcțiile strategice ale organizației. În calitate de președinte, Vasile Drangoi a prezentat o serie de viziuni și strategii, printre care:
 - ✓ **Identitate și vizibilitate sporită:** demararea unui proces de rebranding al Coaliției și întărirea prezenței publice, astfel încât inițiativele CVR să fie mai cunoscute și susținute.
 - ✓ **Dezvoltare prin proiecte și parteneriate:** identificarea de noi oportunități de proiecte ce vor îmbunătăți condițiile de viață ale romilor și extinderea cooperării cu parteneri naționali și internaționali, mai ales în domenii ca educația incluzivă, accesul la servicii sociale și combaterea discriminării.
 - ✓ **Implicarea tinerei generații:** recrutarea și formarea unei noi generații de lideri romi, prin programe dedicate tinerilor, pentru a asigura continuitatea misiunii CVR.
 - ✓ **Angajament în politici publice:** consolidarea dialogului cu autoritățile centrale și locale, astfel încât romii să fie implicați în luarea deciziilor la toate nivelurile și să se implementeze politici eficiente de incluziune.

Forumul Internațional al Romilor – „Cooperarea europeană pentru incluziunea romilor: de la politici la acțiune”

Evenimentul s-a desfășurat la Chișinău în perioada **2–3 aprilie 2025**, fiind **primul forum internațional al romilor organizat în Republica Moldova**. CVR a fost gazda forumului, în parteneriat cu Agenția Relații Interetnice (ARI) și Ministerul Educației și Cercetării (MEC), cu susținerea mai multor parteneri internaționali. Importanța evenimentului a fost evidențiată de participarea unor oficiali de nivel înalt, fapt ce a adus vizibilitate și legitimitate cauzei romilor.

La deschiderea forumului au fost prezenți Președintele Republicii Moldova, Maia Sandu, care a transmis un mesaj de susținere a drepturilor romilor și a cooperării internaționale, și Ambasadorul Uniunii Europene la Chișinău, Jānis Mažeiks, reconfirmând angajamentul UE pentru incluziune. De asemenea, au contribuit la discuții șefa misiunii OIM în Moldova, Ester Ruiz de Azua, și reprezentanta UN Women, Dominika Stojanoska, care au adus în prim-plan teme privind emanciparea femeilor rome și reziliența comunităților vulnerabile. A participat și Dr. Guido Beltrani, directorul Biroului de Cooperare al Elveției, continuând tradiția sprijinului acordat de Elveția inițiativelor CVR. În total, la forum au luat parte circa 300–400 de persoane, incluzând ambasadori, oficiali guvernamentali, reprezentanți ai administrației publice, ai societății civile, ai sistemului educațional și de sănătate, din țară și din străinătate. Printre invitați s-au numărat delegați romi din Bosnia și Herțegovina, Franța, România și Austria, subliniind caracterul internațional al evenimentului.

Tematică și agendă: Forumul s-a axat pe transformarea politicilor în acțiuni concrete pentru incluziunea romilor. Prima zi a inclus sesiuni plenare și ateliere de discuții despre probleme stringente ale comunității rome (educație, ocupare, sănătate, locuire, participare civică etc.). Cea de-a doua zi s-a desfășurat la Guvern, cu sesiuni dedicate politicilor educaționale pentru integrarea romilor, protecției sociale, coeziunii comunitare și implicării femeilor rome în procesul decizional. Forumul nu a fost doar un schimb de idei, ci o platformă de acțiune – motto-ul evenimentului sublinia că romii nu cer privilegii, ci șanse egale, politici coerente și respect pentru drepturile lor. S-a accentuat necesitatea implementării efective a strategiilor existente la nivel local și central, prin angajamente clare.

Rezultate și ecou: Forumul a generat recomandări practice, a întărit relațiile dintre comunitatea romă și factorii de decizie și a sporit vizibilitatea subiectului incluziunii romilor pe agenda publică. Participanții au exprimat optimism că, de acum înainte, vocea comunității rome va fi auzită mai clar, mai ferm și mai unit. Un exemplu concret de follow-up instituțional a fost confirmarea sprijinului continuu din partea Biroului de Cooperare al Elveției (co-finanțator al forumului) și consolidarea colaborării cu ARI și MEC pentru monitorizarea implementării concluziilor forumului.

Parteneriat formalizat: În marja evenimentului, CVR a semnat un Memorandum de Parteneriat cu Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM), reprezentat de vicepreședintele CALM, Constantin Cojocari (primarul municipiului Edineț). Memorandumul consfințește cooperarea strânsă între administrația publică locală și comunitățile rome, cu scopul de a colabora pentru schimbări reale și durabile în incluziunea romilor la nivel local. S-a subliniat că problemele romilor nu pot fi rezolvate fără implicarea autorităților locale, iar acest parteneriat asigură abordarea serioasă a acestor probleme și adaptarea soluțiilor la realitățile fiecărei comunități. Forumul a oferit și ocazia de a mulțumi public CALM pentru eforturile de promovare a dialogului deschis și a coeziunii sociale în toate regiunile. Consolidarea relației CVR–CALM este o realizare importantă a anului 2025, care pregătește terenul pentru proiecte comune în anii următori.

Lansat oficial în aprilie 2025, proiectul Roma PRAID a devenit coloana vertebrală a eforturilor CVR de dezvoltare a capacităților comunităților rome pe parcursul anului. Proiectul, al cărui nume reprezintă acronimul Politici Adaptate pentru Reziliență, Implicare, Dezvoltare, face parte din inițiativa regională *Îmbunătățirea rezilienței societății civile în Parteneriatul Estic (ERICS-EaP)*. Roma PRAID este implementat cu sprijin financiar de la Uniunea Europeană și Trustul Mării Negre pentru Cooperare Regională. Scopul proiectului este creșterea rezilienței comunităților rome în fața provocărilor actuale (sociale, economice, informaționale) și stimularea implicării civice și a dezvoltării locale.

Principalele activități derulate în 2025 în cadrul proiectului au inclus sesiuni de formare intensive pentru liderii romi și ONG-urile rome, menite să consolideze competențele comunitare în diverse domenii. Un exemplu notabil a fost atelierul din 5 iulie 2025, intitulat *Dobândim reziliență la dezinformare*, desfășurat la Centrul Keystone din Chișinău. La această a treia sesiune de instruire din program au participat reprezentanți ai peste 20 de ONG-uri rome, lideri comunitari și grupuri de inițiativă, care au învățat cum să recunoască și să combată dezinformarea și manipularea informațională. Trainingul a fost susținut de o expertă în jurnalism și fact-checking (Viorica Zaharia), care a explicat modul de răspândire a știrilor false, identificarea stegulețelor roșii ale manipulării, funcționarea algoritmilor din rețelele sociale, precum și efectele dezinformării asupra comunităților vulnerabile. Participanții au lucrat pe studii de caz, analizând tehnici subtile de manipulare și testând instrumente de verificare a informațiilor în timp real.

Tema rezilienței la dezinformare s-a dovedit vitală, întrucât romii sunt uneori ținte ale manipulării mediaticе. Prin acest proiect, Coaliția a creat un nucleu de lideri comunitari instruiți care pot disemina informații corecte în comunitățile lor. De asemenea, în cadrul întâlnirilor Roma PRAID s-a discutat despre implicarea activă a romilor în procesele decizionale și electorale, subliniind importanța votului informat și a participării la viața publică. S-a acordat o atenție specială tinerilor și femeilor rome – categorii ale căror voci trebuie amplificate în comunitate. Totodată, participanții au explorat punți de colaborare între comunitățile de pe ambele maluri ale Nistrului (inclusiv în regiunea transnistreană), pentru a integra și romii din aceste zone în inițiativele civice și proiectele de reziliență.

Implicarea sectorului privat în sprijinul comunităților rome a fost un element inovator discutat în cadrul Roma PRAID. S-a evidențiat exemplul companiei de transport Panda Tur (condusă de Ion Curmei), care și-a exprimat intenția de a susține un proiect de pachete sociale pentru comunitățile rome. Inițiativa vizează sprijinirea familiilor defavorizate, susținerea acțiunilor culturale și promovarea identității rome în spațiul public. CVR consideră acest model de parteneriat public-privat demn de extins, deoarece mobilizează resurse nonguvernamentale pentru cauza romilor și implică întreaga societate în eforturile de incluziune.

Rezultate intermediare: Până la finalul anului 2025, proiectul Roma PRAID a format 10 lideri și activiști romi în domenii cheie (educație civică, combaterea dezinformării, advocacy local etc.), a creat rețele de cooperare între ONG-urile rome din diferite regiuni și a atras atenția autorităților asupra necesității rezilienței comunitare. Proiectul continuă în 2026, însă în 2025 s-au observat deja efecte pozitive: participanții și-au replicat local cunoștințele acumulate, iar CVR și-a consolidat relația cu finanțatorii europeni, demonstrând capacitate eficientă de implementare. Roma PRAID a fost posibil datorită sprijinului financiar al Delegației Uniunii Europene și al Black Sea Trust (German Marshall Fund), aspect reflectat public în comunicările Coaliției.

Inițiative sociale și implicarea comunității

Pe parcursul anului, Coaliția Vocea Romilor a derulat acțiuni cu impact direct asupra comunităților, vizând îmbunătățirea condițiilor de viață ale celor mai vulnerabili, promovarea educației și solidarității, precum și păstrarea memoriei istorice:

- **Campanie umanitară pentru familia Duminică (satul Chetrosu, r. Drochia):** În februarie 2025, CVR a semnalat situația dificilă a unei familii de romi din Chetrosu, rămasă fără adăpost după ce un incendiu le-a distrus acoperișul casei. Coaliția a lansat un apel public la solidaritate, mobilizând rețeaua de mediatori comunitari din zonă pentru a găsi o soluție de locuire. S-a promovat transparența în gestionarea donațiilor, CVR publicând rulajul contului bancar al familiei pentru a asigura că fondurile sunt folosite exclusiv la achiziția unei case. Datorită zecilor de donatori din țară și din diaspora, familia Duminică a reușit să își cumpere o locuință nouă în doar câteva luni. Coaliția a colaborat și cu autoritățile locale: președintele raionului Drochia, Vasile Cemortan, a ajutat la includerea familiei în evidența medicului de familie, la accesarea asistenței sociale, la înregistrarea oficială a copiilor și la acordarea de sprijin pentru mamă (aflată în concediu de îngrijire a copilului).
- **Ziua Internațională a Copilului – 1 iunie 2025:** Cu sprijinul Agenției Relații Interetnice (director general Veaceslav Reabcinschi și șefa Direcției relații interetnice Ludmila Burlaca), CVR a organizat o excursie la teatru pentru copii vulnerabili (romi și neromi) de la Centrul de zi Fantastic din Chișinău. Pentru mulți dintre acești copii a fost prima experiență la teatru; ei au vizionat piesa *Făt-Frumos. Legenda viteazului curajos* la Teatrul Cehov. De asemenea, fiecare copil a primit un mic cadou. Evenimentul a exemplificat colaborarea reușită cu instituțiile statului (ARI a finanțat transportul și biletele) și a demonstrat importanța incluziunii sociale de la vârste fragede. CVR își propune să organizeze și în viitor astfel de activități care promovează egalitatea de șanse și aduc comunitățile împreună.
- **Promovarea educației în comunitățile locale:** De Ziua Internațională a Romilor (8 aprilie), CVR a participat la acțiuni culturale locale menite să încurajeze tinerii romi să își continue studiile. De exemplu, în satul Zârnești (r. Cahul), Coaliția a sprijinit un mic festival comunitar organizat de mediatorul comunitar local împreună cu autoritățile locale. În cadrul evenimentului, președintele Vasile Drangoi a interacționat cu un băiat rom talentat, pe nume Vasilică, care cânta la tobă dar nu frecventa școala. Mesajul transmis a fost unul de încurajare: dacă își finalizează studiile gimnaziale, Coaliția îi va oferi o bicicletă pentru a-l stimula să revină la școală. La sfârșitul anului școlar, în cadrul ceremoniei *Ultimul clopoțel*, CVR i-a oferit lui Vasilică bicicleta promisă.
- **Comemorarea Holocaustului împotriva romilor:** În 2025, Coaliția Vocea Romilor a acordat o atenție deosebită păstrării memoriei istorice. Pe 27 octombrie, în preajma Zilei Comemorării Victimelor Holocaustului din România și Transnistria, președintele CVR a participat la dezvelirea unei plăci comemorative dedicate romilor deportați în timpul Holocaustului. Ceremonia a avut loc la Gara Visterniceni din Chișinău – loc simbolic de unde mulți romi au fost trimiși în lagăre. Instalarea plăcii a fost posibilă printr-o colaborare academică internațională, în cadrul programului *Present-Past: Memory and Politics of Forgotten Nazi Victims*, reunind cercetători și studenți din Moldova și Germania. CVR a mulțumit public partenerilor pentru solidaritatea și curajul de a scoate la lumină o pagină ignorată a istoriei. Acest demers de memorie activă subliniază mesajul Coaliției că recunoașterea istoriei romilor este parte integrantă a luptei pentru demnitate și dreptate în prezent. Evenimentul a întărit legăturile cu organizații internaționale preocupate de memoria Holocaustului, creând punți între cauzele trecutului și acțiunile prezentului.

Dialog și Advocacy la Nivel Național și Internațional

Reprezentanții Coaliției Vocea Romilor s-au implicat activ în 2025 în dialogul cu autoritățile publice și cu partenerii externi, pentru a aduce în atenție problemele comunității rome și a influența politicile publice. Mai jos sunt prezentate cele mai relevante acțiuni de advocacy și diplomație publică ale CVR în anul raportat:

Întâlniri cu autorități naționale: O prioritate a fost îmbunătățirea statutului mediatorilor comunitari – personalul de legătură între comunitățile rome și instituții. CVR a purtat discuții aplicative cu Ministerul Educației și Cercetării (MEC) pe această temă, aducând în fața decidenților vocea din teren a mediatorilor. În urma consultărilor, Coaliția a evidențiat mai multe probleme sistemice: lipsa unor planuri de activitate clare și a indicatorilor de performanță (mulți mediatori depun rapoarte formale sau incomplete), neimplicarea adecvată a unor autorități locale, neacordarea unor drepturi salariale prevăzute de lege (tichete de masă, decontarea transportului, condiții logistice minime) și neclarități privind acoperirea localităților cu populație romă foarte mică.

CVR a propus soluții concrete către MEC: clarificarea statutului juridic și a subordonării mediatorului, introducerea unui plan anual de activitate cu indicatori măsurabili, asigurarea drepturilor salariale și logistice legale, precum și reglementarea atribuțiilor pe teren (de ex., posibilitatea ca mediatori din localități apropiate să acopere satele cu puțini romi). Coaliția Vocea Romilor și-a manifestat deschiderea de a contribui la revizuirea regulamentului-cadru pentru mediatori împreună cu partenerii instituționali și societatea civilă, în scopul creării unui cadru de muncă mai clar, mai echitabil și mai eficient pentru mediatorii comunitari.

Ca urmare a demersurilor CVR, MEC – prin reprezentanți ai săi (de ex., Ivan Duminiță, șef Serviciu relații interetnice) – a adus clarificări privind pilotarea funcției de mediator educațional (susținută de UNICEF în zone precum Sorooca, unde rata de școlarizare a copiilor romi este foarte scăzută). S-a explicat rolul distinct al mediatorului educațional (pentru a evita confuzia cu mediatorii existenți), iar ARI a inițiat consultări privind introducerea mediatorilor culturali pentru păstrarea identității etnice. Aceste evoluții indică un progres în politicile publice, la care CVR a contribuit activ prin advocacy.

Cooperare cu autorități locale: Pe lângă parteneriatul strategic cu CALM menționat anterior, Coaliția a menținut un dialog direct cu primării și consilii raionale pentru probleme specifice. De exemplu, în iulie 2025 președintele CVR a efectuat o vizită de lucru în municipiul Ceadâr-Lunga (UTA Găgăuzia), unde s-a întâlnit atât cu primarul Anatol Topal, cât și cu membrii comunității rome locale. Discuțiile au abordat problemele cu care romii din Ceadâr-Lunga se confruntă zilnic – lipsa actelor, a locuințelor adecvate, șomajul – dar și soluțiile durabile ce pot fi implementate la nivel local pentru îmbunătățirea condițiilor de trai și integrarea reală a romilor în viața economică și socială a orașului.

CVR a apreciat deschiderea autorităților locale și a convenit să continue acest dialog prin acțiuni concrete și parteneriate solide, în beneficiul tuturor locuitorilor din Ceadâr-Lunga. Tot în Ceadâr-Lunga, Vasile Drangoi a mediat dorința comunității rome de a alege un nou lider local. În calitate de președinte al Coaliției, el a participat la acest proces, discutând atât cu liderul actual, cât și cu potențialii candidați, subliniind că decizia aparține exclusiv comunității. Acest tip de implicare arată rolul CVR în menținerea coeziunii comunitare, prevenind diviziunile interne și asigurând reprezentare legitimă la nivel local. De asemenea, Coaliția a avut întâlniri cu conducerea raionului Drochia (în contextul cazului familiei Duminiță) și a sprijinit inițiative locale precum cea din Zârnești (Cahul) pentru reînscriserea copiilor romi la școală.

Dialog cu parteneri internaționali și diplomatie publică: Reprezentanții CVR au participat la numeroase întâlniri cu oficiali și organizații internaționale, conectând cauza romilor din Moldova cu agendele europene și globale.

La invitația Consiliului Europei, Vasile Drangoi a avut o întâlnire cu șeful Oficiului CoE la Chișinău, Falk Lange, unde s-au discutat provocările comunității rome și oportunitățile de colaborare pentru a le depăși. Printre subiectele abordate s-au numărat combaterea discriminării, promovarea participării democratice a romilor și îmbunătățirea accesului la educație și servicii publice.

S-au trecut în revistă programe europene de succes care ar putea fi replicate în Moldova (precum programul ROMACT, implementat de CoE în România pentru susținerea autorităților locale în incluziunea romilor). CVR a evidențiat și importanța campaniei Dosta! lansate de Consiliul Europei – care promovează cultura romă și combate discriminarea – subliniind reziliența și contribuțiile comunității rome la societate. Întâlnirea a marcat un pas important în consolidarea parteneriatului cu Consiliul Europei: ambele părți s-au arătat dispuse să transforme politicile în acțiuni concrete ce vor aduce schimbări pozitive în viața romilor din Moldova.

În septembrie 2025, la sediul ARI, președintele CVR a participat la o masă rotundă cu Înaltul Comisar OSCE pentru Minorități Naționale, Kairat Abdrakhmanov, alături de liderii organizațiilor etnoculturale din Moldova. Discuțiile au vizat integrarea minorităților naționale, păstrarea identității culturale proprii și promovarea dialogului interetnic. CVR a adus în atenție problemele specifice ale romilor – de la accesul la educație multilingvă până la participare civică și combaterea discriminării. Înaltul Comisar a accentuat atât importanța cunoașterii limbii de stat, cât și necesitatea conservării limbii și culturii minorităților ca elemente fundamentale de identitate. S-au discutat și bune practici din alte țări europene, explorând adaptarea lor la contextul Moldovei. Concluzia trasă de CVR după întâlnire a fost că doar prin dialog deschis și colaborare se poate construi o societate cu adevărat incluzivă, în care diversitatea culturală este respectată. Această colaborare cu OSCE a consolidat eforturile de advocacy internațional ale CVR și i-a oferit acces la expertiză și recomandări de politici în domeniul minorităților.

Pe lângă cooperarea formală prin proiecte finanțate, CVR a menținut un dialog constant cu reprezentanții Uniunii Europene. În noiembrie 2025, președintele Coaliției a avut o întâlnire cu Luigi Segarizzi, atașatul Delegației UE în Republica Moldova, pentru a discuta perspectivele de colaborare pe termen mediu și lung. S-au abordat inițiativele strategice ale CVR, necesitatea consolidării proiectelor de participare activă a romilor la procesele decizionale, sprijinirea femeilor și tinerilor romi și crearea punților de colaborare între comunitățile de pe ambele maluri ale Nistrului (inclusiv regiunea transnistreană). Un punct special pe agendă a fost implicarea mediului de afaceri în incluziune (modelul Panda Tur menționat mai sus), considerat un exemplu de bună practică ce merită extins. Delegația UE și-a exprimat deschiderea față de propunerile CVR, iar Coaliția a reafirmat angajamentul de a contribui activ la parcursul european al Moldovei prin inițiative ce promovează incluziunea, diversitatea și drepturile omului. Acest tip de dialog ajută la alinierea eforturilor locale cu obiectivele europene și asigură sinergia cu politicile UE privind minoritățile și incluziunea socială.

În contextul crizei regionale a refugiaților generată de conflictul din Ucraina, CVR și-a extins misiunea pentru a include sprijinul romilor refugiați sau afectați de migrație. Coaliția a avut mai multe reuniuni cu agențiile ONU relevante. Într-o întâlnire de lucru cu conducerea Agenției ONU pentru Refugiați (UNHCR) în Moldova s-au discutat provocările gestionării fluxului de refugiați și implicarea mediatorilor comunitari și a liderilor romi în sprijinirea acestora. CVR a

propus consolidarea colaborării între UNHCR și ARI pentru dezvoltarea unor politici de integrare mai eficiente a refugiaților, subliniind că valorile solidarității și cooperării sunt esențiale pentru un viitor mai sigur și echitabil pentru toți. O altă întreprindere notabilă a fost cu șefa misiunii Organizației Internaționale pentru Migrație (OIM), Ester Ruiz de Azua, unde CVR și OIM au discutat despre formalizarea unui parteneriat strategic pentru incluziunea refugiaților, în special a romilor și a altor grupuri vulnerabile afectate de criza din Ucraina. Ambele părți și-au reafirmat angajamentul comun de a sprijini integrarea socială, accesul la educație, locuire și servicii de bază pentru refugiați. S-au împărțit rezultatele dialogului CVR cu autoritățile belgiene (detaliat mai jos) și s-a convenit asupra coordonării eforturilor pentru soluții echilibrate, bazate pe realități. CVR a evidențiat inițiativele reușite derulate în cooperare cu OIM – campanii de informare, sprijin pentru integrarea copiilor refugiați în școli și participarea la grupuri internaționale de lucru pe migrație și nediscriminare – mulțumind OIM pentru abordarea deschisă față de societatea civilă romă.

În plus, Coaliția a avut o întâlnire inspirațională cu Ahmad Javid Paknehad, directorul Centrului de Caritate pentru Refugiați din Moldova – fost refugiat din Afganistan devenit unul dintre principalii apărători ai drepturilor refugiaților în Moldova. S-au discutat dificultățile actuale ale refugiaților ucraineni (inclusiv de etnie romă), care nu caută privilegii, ci securitate, o viață demnă și o șansă pentru viitor. CVR a prezentat un set de idei de proiecte comune axate pe integrare, educație și protecția drepturilor refugiaților și s-a convenit asupra semnării unui Memorandum de parteneriat cu Centrul de Caritate pentru Refugiați, pentru a consolida alianța în sprijinul celor mai nevoiași. Concluzia după această întâlnire a fost optimistă: nu a fost început doar un dialog, ci construirea unei alianțe solide în sprijinul celor care au cea mai mare nevoie de ajutor.

Un moment deosebit în activitatea de advocacy internațională a fost reacția promptă a CVR la afirmațiile Ministrului belgian al azilului și migrației, Anneleen Van Bossuyt, care a declarat public că unii cetățeni moldoveni – în special de etnie romă – abuzează de sistemul de azil al Belgiei. CVR a emis o poziție oficială față de aceste afirmații, subliniind că romii din Republica Moldova nu migrează din confort, ci din cauza unor nevoi stringente nerezolvate (precum lipsa locuințelor, sărăcia extremă, discriminarea sistemică și accesul limitat la servicii publice de bază). De asemenea, s-a atras atenția că generalizările de acest tip, care asociază întreaga comunitate romă cu abuzul sistemului de azil, aduc grav atingere imaginii și demnității unui grup etnic, pot alimenta prejudecăți și contravin principiului evaluării individuale și echitabile a cererilor de azil. În spiritul parteneriatului european și al valorilor comune, CVR a solicitat o întreprindere cu Ambasada Belgiei la Chișinău, propunând un dialog direct și constructiv cu reprezentanții ambasadei, cu implicarea altor actori relevanți (ONG-uri române, decidenți guvernamentali, autorități locale, mediatori comunitari și familii de romi migranți), pentru a evita polarizarea și stigmatizarea și a aborda cauzele reale ale migrației. Mesajul public al Coaliției a reafirmat angajamentul pentru cooperare și politici publice responsabile, bazate pe fapte și nu pe percepții.

Per ansamblu, activitatea de dialog și advocacy din 2025 a fost intensă. CVR a reușit să aducă problemele care afectează comunitatea romă în atenția celor mai importanți factori de decizie, să stabilească noi punți de colaborare și s-a poziționat ca un partener de încredere atât pentru autoritățile naționale, cât și pentru organizațiile internaționale. Aceste eforturi au contribuit la schimbări de politici și atitudini, punând bazele unor progrese vizibile în anii următori.

REZULTATE ȘI IMPACT (CALITATIV ȘI CANTITATIV)

Eforturile Coaliției Vocea Romilor în 2025 au generat rezultate semnificative, atât cantitative (număr de evenimente, beneficiari, localități atinse), cât și calitative (schimbări de atitudini, îmbunătățiri de politici, consolidarea comunității). Sintetizăm mai jos principalii indicatori de realizare și impactul social al activităților:

- **Evenimente majore organizate/co-organizate:** 1 forum internațional (2 zile, ~350 participanți); 1 Adunare Generală CVR; 1 ședință a Consiliului de Administrare; 1 summit regional planificat (pregătit în 2025 pentru 2026); cel puțin 3 ateliere de formare Roma PRAID; 1 eveniment național de comemorare; 2 evenimente cultural-educative locale (Zărnești; Chișinău, 1 iunie); numeroase întâlniri de lucru (peste 10) cu autorități locale, naționale și internaționale.
- **Beneficiari direcți:**
 - ✓ *Comunități locale:* Romi din cel puțin 6 raioane (Drochia, Soroca, Cahul, UTA Găgăuzia, mun. Chișinău, mun. Bălți) au beneficiat direct de acțiunile CVR.
 - ✓ *Categorii vulnerabile:* O familie (7 persoane) a fost relocalată într-o locuință decentă (familia Dumnică, cu sprijinul a peste 50 de donatori individuali). Aproximativ 20 de copii de la Centrul Fantastic au avut parte de o experiență unică de 1 iunie. Alți zeci de copii și tineri romi au fost implicați în activități educative și culturale (ex.: festivalul din Zărnești, atelierele Roma PRAID).
- **Lideri și activiști formați:** Circa 30 de lideri comunitari și membri ai ONG-urilor romi au fost instruiți prin programul Roma PRAID (reziliență mediatică, implicare civică, combaterea dezinformării). De asemenea, 7 responsabili pe domenii au fost desemnați în CVR (educație, cultură, tineret, femei, migrație, mediatori, Transnistria), consolidând capacitatea internă de coordonare a organizației.
- **Parteneriate și politici influențate:**
 - ✓ *Parteneriate formalizate:* 1 memorandum semnat cu Congresul Autorităților Locale (CALM, care reprezintă 898 de primării din toată țara) și 1 memorandum semnat cu Agenția Relații Interetnice.
 - ✓ *Implicarea autorităților:* ARI și MEC au co-organizat Forumul și au inițiat măsuri noi (mediator educațional, mediator cultural) la care CVR a contribuit. Ministerul Muncii și Protecției Sociale, prin grupul de lucru Roma Task Force, a preluat recomandări privind sprijinirea romilor refugiați, cu susținerea partenerilor UNHCR, UNICEF și INTERSOS.
 - ✓ *Inițiative strategice:* Propunerile CVR referitoare la mediatorii comunitari (statut, finanțare, plan de activitate) au fost incluse pe agenda MEC pentru actualizarea cadrului normativ. De asemenea, problematica romilor migranți a fost abordată pentru prima dată într-un cadru diplomatic, determinând o reacție responsabilă din partea autorităților (Ambasada Belgiei a inițiat consultări cu Biroul Migrație și Azil).
- **Vizibilitate și conștientizare publică:**
 - ✓ *Mass-media:* CVR a apărut în emisiuni TV (ex.: *Dimensiunea Diplomatică* la TV Moldova 1, 13 aprilie 2025, discutând despre educația tinerilor romi și accesul la servicii) și a derulat campanii online de sensibilizare (unele postări atingând mii de vizualizări și distribuiri).
 - ✓ *Mesaje de unitate:* Sloganul *Viitorul romilor este viitorul nostru comun*, promovat la foruri internaționale, și mottoul *Sărăcia nu are naționalitate*, repetat în acțiuni locale (ex.: reuniunea de la Chetrosu), au fost preluate de presă, contribuind la combaterea prejudecăților.

- ✓ *Reputație instituțională:* În 2025, CVR a fost recunoscută ca principal interlocutor pe problematica romilor de către majoritatea actorilor relevanți – Guvernul, organizații internaționale, ambasade – consolidându-și statutul de coaliție reprezentativă a societății civile rome.

Pe ansamblu, impactul social al activităților CVR se măsoară nu doar în cifre, ci și în transformări reale: o familie reintegrată, copii romi care privesc educația cu alți ochi, femei rome care s-au simțit reprezentate la nivel înalt, comunități locale mai organizate și mai încrezătoare, autorități mai receptive și politici în curs de îmbunătățire. Toate acestea contribuie la creșterea capacității comunității rome și la consolidarea unui climat de încredere și colaborare în societate.

PARTENERI ȘI FINANȚATORI ÎN 2025

Realizările de mai sus au fost posibile datorită unei rețele extinse de parteneri și finanțatori care au susținut moral, tehnic sau material demersurile Coaliției Vocea Romilor. Enumerăm mai jos actorii implicați în activitățile anului 2025, ca formă de recunoaștere și transparență:

Instituții publice naționale:

- *Administrația Prezidențială:* Președintele Republicii Moldova, Maia Sandu – a participat la deschiderea Forumului și a susținut public drepturile romilor.
- *Ministere centrale:* Ministerul Educației și Cercetării (MEC) – partener co-organizator al Forumului, inițiator al consultărilor pe politici educaționale (incluziunea copiilor romi la Soroca, pilotarea introducerii mediatorilor educaționali). Ministerul Muncii și Protecției Sociale – a implicat CVR în grupul de lucru Roma Task Force privind refugiații, colaborând cu Coaliția și partenerii internaționali la identificarea de soluții. Agenția Relații Interetnice (ARI) – partener strategic al CVR, co-organizator al Forumului, gazdă a Adunării Generale CVR, susținător financiar al evenimentului de 1 iunie și facilitator al întâlnirilor cu OSCE HCNM și al consultărilor despre mediatorii culturali. Biroul pentru Migrație și Azil (Ministerul Afacerilor Interne) – implicat indirect prin consultările inițiate de CVR (urmează să participe la dialogul cu Ambasada Belgiei).
- *Administrații locale:* Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) – organizație reprezentativă a primăriilor, partener formal al CVR (Memorandum semnat în 2025, integrând primării din toată țara în eforturile de incluziune a romilor). Consilii raionale și primării locale – cooperare punctuală în 2025: ex. Consiliul raional Drochia (președinte Vasile Cemortan) a sprijinit cazul familiei Duminică; Primăria mun. Ceadâr-Lunga (primar Anatol Topal) a purtat un dialog deschis cu CVR pentru soluții locale; Primăria satului Zârnești, Cahul (primar Nicolae Beju) – a susținut evenimentul cultural-educativ de Ziua Romilor. Alte administrații locale (Soroca, Edineț, Chișinău) au fost reprezentate la evenimente sau implicate în proiecte pilot.
- *Parlamentari și demnitari:* De exemplu, deputatul Radu Marian a participat la un seminar privind drepturile romilor pe ambele maluri ale Nistrului (12 feb. 2025), unde a subliniat angajamentul autorităților în promovarea politicilor incluzive. De asemenea, alți funcționari de rang înalt au interacționat cu CVR, reflectând abordarea interinstituțională a demersurilor Coaliției.

Organizații internaționale și misiuni diplomatice:

- *Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova:* Partener-cheie al CVR, atât ca finanțator (proiectul Roma PRAID), cât și ca susținător politic. Ambasadorul UE a participat la Forum, iar delegația a menținut un dialog constant cu CVR pe teme de incluziune socială și drepturile omului.
- *Consiliul Europei:* Oficiul CoE la Chișinău (condus de Falk Lange) a colaborat cu CVR la identificarea de bune practici (ex.: programul ROMACT) și a susținut campania Dosta! pentru combaterea discriminării. Consiliul Europei, prin intermediul Adunării Parlamentare (APCE), a implicat CVR în discuții cu raportorii APCE în vizita lor oficială, privind respectarea drepturilor omului și participarea romilor la viața publică.

- *OSCE (Înaltul Comisar pentru Minorități Naționale):* CVR a menținut un canal de comunicare activ cu HCNM (Christophe Kamp, urmat de Kairat Abdrakhmanov), abordând politici pentru minorități și sprijinirea identității culturale.
- *Agencii ONU:* UNHCR (Agenția ONU pentru Refugiați) – partener logistic, a susținut Forumul (ca partener oficial) și a colaborat cu CVR pe aspecte legate de refugiați (ședințe de lucru în decembrie 2025, participare în grupul de lucru Roma Task Force). OIM (Organizația Internațională pentru Migrație) – partener strategic, șefa misiunii OIM a participat la Forum și a inițiat discuții privind un parteneriat pentru incluziunea refugiaților. UNICEF – colaborator în proiecte educaționale, a co-organizat împreună cu MEC consultarea de la Soroca pentru incluziunea copiilor romi. UNICEF a participat și în grupul de lucru pentru refugiați, fiind apreciat de CVR pentru deschidere. UN Women – (șefa Dominika Stojanoska) a contribuit la Forum, aducând perspectiva de gen și susținând femeile rome. INTERSOS Moldova (organizație umanitară) a oferit suport logistic pentru Forum și în activități privind refugiații, alături de UNHCR și UNICEF.
- *Ambasade și misiuni diplomatice bilaterale:* Ambasada Elveției/Biroul de Cooperare al Elveției – finanțator și partener constant (sub conducerea Dr. Guido Beltrani), a oferit sprijin financiar pentru Forumul internațional și consultanță pentru proiecte de coeziune socială. Ambasada Suediei – Ambasadoarea Katarina Fried a avut discuții cu CVR (în ianuarie 2025) privind cooperarea pentru incluziunea romilor, Suedia fiind un susținător al proiectelor pentru minorități. Deși contextul cooperării a fost unul reactiv (declarațiile ministrului belgian), Ambasada Belgiei a primit solicitarea de dialog din partea CVR, iar contactele stabilite în 2025 vor conduce la cooperare pentru gestionarea situației romilor migranți.

Sectorul neguvernamental și privat:

- *Organizații rome membre CVR:* Coaliția este alcătuită din multiple ONG-uri rome și grupuri de inițiativă din toată țara. De exemplu, Asociația Femeilor Rome din Moldova (condusă de Laura Bosnea) și Asociația Etnografică a Romilor (condusă de Vladimir Șuraru) au fost active în reprezentarea comunităților vulnerabile la evenimente publice. Aceste organizații au contribuit la organizarea evenimentelor locale și la mobilizarea comunităților.
- *Societatea civilă și mediul academic:* CVR a colaborat și cu ONG-uri axate pe drepturile omului și dezvoltare comunitară. De exemplu, Keystone Moldova a găzduit un atelier Roma PRAID despre educația mediatică. Centrul de Caritate pentru Refugiați (condus de Ahmad Javid Paknehad) a devenit un aliat important al CVR în sprijinirea romilor strămutați, semnând un Memorandum de parteneriat. Colaborarea moldo-germană prin programul Present-Past a implicat experți și studenți la realizarea plăcii comemorative a Holocaustului. De asemenea, specialiști precum Viorica Zaharia (jurnalist și fact-checker) au fost cooptați ca formatori, aducând expertiza lor în beneficiul comunității.
- *Companii private:* Inițiativa companiei Panda Tur de a oferi pachete sociale și sprijin cultural pentru comunitățile rome a fost salutată de CVR ca model de responsabilitate socială corporativă. De asemenea, alte micro-întreprinderi locale (ex.: ateliere meșteșugărești rome) au fost promovate în cadrul Forumului ca exemple de bune practici, cu scopul de a atrage investiții și piețe pentru produsele rome tradiționale.
- *Mass-media:* Jurnalista Ludmila Barba (TV Moldova 1) a moderat discuția despre incluziunea romilor în emisiunea *Dimensiunea Diplomatică*, la care a participat Vasile Drangoi. Totodată, presa locală și națională a reflectat obiectiv evenimentele CVR, difuzând mesajele Coaliției către publicul larg.

LECȚII ÎNVĂȚATE ÎN 2025

Fiecare an de activitate aduce nu doar rezultate, ci și învățăminte valoroase. Pentru Coaliția Vocea Romilor, 2025 a scos la iveală atât succese de replicat, cât și provocări de depășit. Iată principalele lecții desprinse:

- **Planificare strategică și indicatori clari:** Lipsa unui plan de acțiune bine definit întârzie apariția rezultatelor. S-a constatat, de exemplu, că multe rapoarte de activitate ale mediatorilor comunitari sunt superficiale sau lipsesc, deoarece nu există planuri de activitate cu indicatori clari. CVR va continua să susțină introducerea de planuri anuale cu obiective măsurabile atât pentru mediatori, cât și pentru propriile proiecte, pentru a îmbunătăți monitorizarea și evaluarea impactului.
- **Sprrijin pentru activiștii de teren:** Mediatorii comunitari și liderii locali romi sunt adesea eroi nevăzuți ai incluziunii, dar munca lor poate fi descurajată de lipsuri materiale (transport neacoperit, resurse insuficiente) sau de indiferența unor autorități locale. Lecția este că sprijinul concret pentru acești actori de primă linie (financiar, training, recunoaștere publică) are efect multiplicator – îi motivează și conduce la rezultate mai bune în comunitate. CVR a învățat să își folosească vocea pentru a cere aceste drepturi (ex.: tichete de masă, decontări de transport) și o va face și mai ferm în viitor.
- **Abordare integrată a problemelor sociale:** Cazul familiei Duminică a demonstrat că probleme care par copleșitoare (o familie fără casă, copii neînregistrați oficial) pot fi rezolvate prin efort coordonat multi-actor (societate civilă + autorități + donatori privați). Rezolvarea unui caz individual are efecte pozitive și asupra comunității largite: întărește încrederea în solidaritate, arată că instituțiile pot funcționa pentru cetățeni și reduce pasivitatea. CVR a înțeles valoarea acestui model de intervenție integrată și îl va aplica și în alte situații vulnerabile (ex.: romi refugiați în Transnistria, care au nevoie de soluții la fel de cuprinzătoare).
- **Formalizarea parteneriatelor:** Trecerea de la colaborări informale la parteneriate instituționalizate aduce beneficii pe termen lung. Memorandumul cu CALM, de pildă, a consolidat relația dintre CVR și autoritățile locale, oferind un canal direct pentru a aborda problemele romilor din fiecare localitate. În mod similar, parteneriatul iminent cu Centrul pentru Refugiați și cooperarea cu sectorul privat (ex.: Panda Tur) arată că formalizarea angajamentelor oferă legitimitate și predictibilitate. Lecția pentru Coaliție este să continue să oficializeze alianțele care funcționează, creând o rețea de sprijin în jurul comunităților rome.
- **Comunicare publică echilibrată:** Incidentul diplomatic legat de declarațiile despre romii migranți a fost gestionat de CVR printr-o comunicare echilibrată – fermă, dar fără a incita la conflict. CVR a înțeles că este crucial să controleze narațiunea publică, răspunzând prompt la orice acuzații generalizatoare. Răspunsul Coaliției, bazat pe date și apel la dialog, a constituit un exemplu de bună practică în advocacy. Pe viitor, organizația va continua să fie vigilentă și pregătită să reacționeze la orice derapaj public care afectează imaginea sau drepturile romilor.
- **Implicarea tinerilor și femeilor:** Deși s-au făcut pași înainte (participarea femeilor la Forum, desemnarea unei responsabile pe problematica femeilor rome, inițiative pentru tineri precum stimulentele oferite pentru continuarea educației), se observă în continuare o subreprezentare a femeilor și tinerilor în structurile de conducere și la evenimente. Este necesară multiplicarea programelor de mentorat pentru tinere și femei rome, oferirea de platforme de exprimare și roluri vizibile. O societate incluzivă se clădește cu toți membrii săi activ implicați.

CONCLUZII ȘI PERSPECTIVE

Anul 2025 a fost pentru Coaliția Vocea Romilor un an al afirmării și al construcției, în care fundația organizației a fost consolidată, iar vocea comunității rome a răsunat mai puternic pe scena publică. S-a demonstrat că, prin unitate, profesionalism și perseverență, o organizație a societății civile poate genera schimbare și influența politici la cel mai înalt nivel.

- **Organizație consolidată:** CVR s-a transformat într-o platformă națională solidă, cu o viziune strategică clară și structuri de coordonare bine definite (Consiliu revigorat, responsabili pe domenii, identitate reînnoită). Organizația este acum mai bine echipată să își îndeplinească misiunea.
- **Agenda publică influențată:** Prin evenimente de amploare și inițiative locale, CVR a adus pe agenda publică problemele romilor – de la incluziunea educațională până la situația refugiaților – și a obținut angajamente pentru soluționarea lor. Viitorul comunității rome a devenit tot mai mult parte din viitorul comun al societății, așa cum și-a propus.
- **Rețea de parteneriate extinsă:** Coaliția și-a extins rețeaua de parteneriate la un nivel fără precedent, integrând actori de la primari de sate până la ambasadori și experți internaționali. Acest capital de încredere acumulat este unul dintre cele mai valoroase rezultate ale anului.
- **Impact social concret:** Eforturile depuse de CVR în 2025 au avut un impact direct în viețile oamenilor – o familie are acum o casă, un copil rom merge din nou la școală, un mediator primește recunoaștere, un tânăr lider și-a găsit curajul. Aceste realizări demonstrează că eforturile Coaliției au avut sens. Construirea unui viitor mai echitabil, în care vocea romilor este auzită și respectată, nu mai este doar un slogan, ci se reflectă în acțiunile concrete ale anului 2025.

Privind spre 2026, Coaliția Vocea Romilor își propune să aprofundeze realizările și să abordeze noile provocări cu același devotament. Printre perspectivele imediate se află:

- Monitorizarea implementării deciziilor luate la Forumul internațional (inclusiv a planului de acțiune guvernamental rezultat); - Extinderea proiectului Roma PRAID cu componente noi (leadership feminin, antreprenoriat social pentru romi);
- Pregătirea comunității rome pentru alegerile locale și parlamentare din 2026 (atât ca alegători informați, cât și ca potențiali candidați); - Continuarea demersurilor pentru instituționalizarea mediatorilor educaționali și culturali; - Urmărirea atentă a situației romilor refugiați, pentru ca aceștia să nu fie uitați în procesele de reconstrucție și dezvoltare.

CVR se angajează să mențină același nivel de transparență și responsabilitate în tot ceea ce face. Organizația va continua să raporteze periodic comunităților și partenerilor evoluția proiectelor, utilizarea fondurilor și impactul obținut, consolidând astfel încrederea care stă la baza parteneriatelor sale.

Coaliția Vocea Romilor mulțumește tuturor instituțiilor, partenerilor, finanțatorilor, voluntarilor și susținătorilor care i-au fost alături în 2025. Prin eforturile comune, niciun membru al comunității rome nu trebuie să rămână invizibil sau marginalizat, iar societatea noastră poate deveni cu adevărat incluzivă, coezivă și dreaptă pentru toți.

Vasile DRANGOI
Președinte, Coaliția Națională „Vocea Romilor”
09 februarie 2026

